

când cei cu un stagiu de peste 30 de ani și cu o vârstă mai mare de 55 de ani au demonstrat o rezistență mai înaltă. Direct proporțional cu perioada de muncă în secțiile COVID-19, cei care au activat în secțiile COVID-19 între 7 și 12 luni și mai mult de 12 luni au fost afectați printr-un grad înalt de burnout în 18% din cazuri. Personalul medical mediu din spitalele de nivel republican, departamental și municipal au fost mai puternic afectați decât cei din spitalele raionale.

În viziunea respondenților, principalii factori de prevenire a instalării sindromului de ardere profesională au fost suportul superiorilor, colegilor, rudelor, programul adecvat de muncă, resurse umane suficiente. Principalii factori care au condus la instalarea acestui sindrom este frica de a fi infectat, dificultatea cazurilor și mediul de muncă, programul prelungit de activitate. În timp ce 40% dintre respondenți au avut nevoie de ajutor pentru a depăși burnout-ul, direcția principală de solicitare a ajutorului a fost familia. În viziunea factorilor instituționali de decizie principalii factori care au condus la instalarea sindromului de ardere profesională ar fi: suprasolicitarea cu numărul mare de pacienți, izolarea, iar factorii care ar fi prevenit instalarea sindromului burnout ar fi fost resursele umane suficiente, informarea vastă despre patologia în cauză, inclusiv metodele de profilaxie.

Concluzii: Afectarea personalului medical prin sindromul de ardere profesională a fost în cotă de 100%. Studiul dat a evidențiat un șir de probleme la acest capitol, ceea ce ne permite să conchidem faptul că sistemul medical nu este pregătit pentru a face față ulterioarelor urgențe în sănătate publică. Reieșind din datele obținute, considerăm că soluții oportune pentru această problemă ar fi angajarea personalului medical suficient, pregătirea personalului medical cu privire la prevenirea sindromului burnout, precum și angajarea în instituțiile medicale a psihologilor instruiți în domeniul sănătății mintale.

Cuvinte cheie: *Sindromul arderii profesionale, epuizarea psiho-emoțională, personal medical mediu, burnout, infecția COVID-19.*

ACCESIBILITATEA PACIENȚILOR LA SERVICIILE MEDICALE DE PROTEZARE A ARTICULAȚIILOR MARI

Aurelia REȘETILOV

Maria CUMPĂNĂ

Scopul: Evaluarea accesibilității la serviciile de protezare a articulațiilor mari, în vederea facilitării și transparentizării accesului la aceste servicii.

Obiective: Analiza experienței internaționale și a cadrului normativ național cu privire la includerea în tratament a pacienților ce necesită protezare a articulațiilor mari; evaluarea opiniei pacienților privind accesibilitatea la serviciile de protezare a articulațiilor mari; evaluarea opiniei medicilor și decidenților privind asigurarea accesului la serviciile de protezare a articulațiilor mari; elaborarea recomandărilor privind facilitarea și transparentizarea accesului la serviciile de protezare a articulațiilor mari.

Materiale și metode: Lucrarea reprezintă o cercetare de tip transversal, descriptiv cu aplicarea de chestionare unui eșantion de 381 de pacienți trimiși pentru efectuarea intervenției de protezare a articulațiilor mari de pe întreg teritoriul Republicii Moldova și a unui eșantion de 164 de medici traumatologi ortopezi de pe întreg teritoriul țării. Întrebările din chestionare au fost de tip închis, dihotomice, cu răspunsuri la alegere și de tip control. Chestionarul a fost transmis către pacienți prin intermediul centrelor de sănătate medicale raionale și AMT din mun. Chișinău.

Rezultate obținute: Din 381 de persoane intervievate, 231 pacienți (60,63%) au suferit de gonartroză, iar 150 de coxartroză; 68,24% au fost femei, iar 31,76% bărbați; 59,32 % din cei chestionați au fost din localități urbane iar 40,68 % – din localități rurale. Eșantionul medicilor ortopezi traumatologi are următoarele caracteristici: 84,78% își desfășoară activitatea în mediul urban și 15,22% în mediul rural; cu un stagiu de muncă până la 5 ani sunt 29,35%; 6-10 ani – 22,83%; 11-15 ani – 27,17%; 16-20 ani – 13,04%; cu un stagiu de muncă de peste 21 de ani - 7,61%.

Conform aprecierii pacienților, majoritatea din ei (52,24%), consideră că accesibilitatea la serviciile de protezare a articulațiilor mari este foarte bună (8-10 puncte conform scării de accesibilitate elaborate), iar 23,1% din respondenți au considerat că în Republica Moldova serviciile de protezare a articulațiilor mari sunt inaccesibile. Cei mai mulți pacienți (38,32%) pentru prima dată s-au adresat la medic tardiv. Astfel, timpul care a trecut de când au apărut simptomele bolii și până la prima adresare la medic a constituit peste 2 ani. Aceasta atestă că populația țării noastre este obișnuită să accepte durerea ca pe o parte din cotidian. Timpul pe parcursul căruia pacienții s-au aflat în *Lista de așteptare* diferă mult de la un caz la altul. Deși, timpul mediu de așteptare a constituit aproximativ 15 luni (1,3 ani), se atestă o repartizare neuniformă a numărului de pacienți în interiorul diferitor perioade de așteptare, dar și o variație foarte mare a acestor perioade: de la 1 lună la 84 de luni, ceea ce indică existența unor mari lacune în gestionarea *Listei de așteptare*.

Pandemia Covid-19 și starea de urgență au contribuit la limitarea accesului persoanelor la serviciile de sănătate, ce a dus la acumularea patologiilor cronice, inclusiv a celor osteo-articulare. Iar, 96,74% din medicii intervievați consideră că drept urmare a infecției Covid-19 numărul pacienților care necesită intervenție de artroplastie coxo-femurală s-a majorat esențial. Cercetarea a demonstrat că, deși tipul și calitatea protezei sunt factori esențiali în succesul artroplastiei de șold și genunchi, prin prisma opiniei medicilor traumatologi ortopezi, 55,43% din ei nu au posibilitatea aplicării protezei necesare. Aceasta denotă faptul că în Republica Moldova asigurarea instituțiilor medicale cu protezele necesare, compatibile pentru fiecare pacient, rămâne a fi o problemă. Deși în opinia atât a pacienților, cât și a medicilor traumatologi (75%), pacientul trebuie să posede dreptul de a selecta medicul și instituția prestatoare, aceste drepturi nu se regăsesc în proiectul ultimilor modificări normative promovate de MS și CNAM. În Republica Moldova se atestă o informare slabă a populației generale privind serviciile de protezare și calea de acces către ele (traseul, pașii din momentul includerii în listă până la intervenția propriu-zisă), precum și cunoașterea drepturilor pacientului pentru a beneficia de tratament în cadrul acestui Program. O barieră esențială pentru ameliorarea accesului pacienților la tratament în cadrul programului special „Proteizarea articulațiilor mari” este lipsa unui sistem

informațional care ar permite legătura în regim real între toți actorii implicați: medicii traumatologi ortopezi din instituțiile teritoriale de asistență medicală specializată de ambulator, Comisia pentru stabilirea indicației definitive, Consiliul de urgentare și CNAM.

Concluzii: Republica Moldova a făcut mai mulți pași pentru asigurarea accesibilității serviciilor de protezare a articulațiilor mari, însă încă mai există lacune care încalcă dreptul pacientului la alegerea medicului și a instituției medicale dorite, nu garantează utilizarea tipului optim de proteză pentru cazurile concrete și, în final, duc la creșterea timpului de așteptare a pacienților.

Cuvinte cheie: *accesibilitatea la serviciile de protezare a articulațiilor mari, drepturi ale pacientului, timp de așteptare, liste de așteptare.*

CUNOȘTIINȚE, ATITUDINI ȘI PRACTICI ALE PĂRINȚILOR PRIVIND ALIMENTAȚIA COPIILOR DE VÂRSTĂ ȘCOLARĂ

Iulia RODOMAN

Alina TIMOTIN

Scopul: Evaluarea cunoștințelor, atitudinilor și practicilor părinților privind alimentația copiilor de vârstă școlară, pentru elaborarea unor recomandări care ar contribui la îmbunătățirea alimentației copilului.

Obiective: Analiza experiențelor și recomandărilor naționale și internaționale privind alimentația copiilor de vârstă școlară; evaluarea cunoștințelor, atitudinilor și practicilor părinților privind alimentația copiilor de vârstă școlară; identificarea barierelor și oportunităților de dezvoltare a competențelor părinților privind alimentația copiilor de vârstă școlară; elaborarea unor recomandări care ar contribui la îmbunătățirea alimentației copiilor de vârstă școlară.

Material și metode: A fost efectuat un studiu transversal, descriptiv, mixt (cantitativ și calitativ). Au fost chestionați 472 de părinți de copii de vârstă școlară, cetățeni ai Republicii Moldova, în perioada februarie-martie 2023. Chestionarul a fost realizat on-line pe platforma Google Forms și pe suport de hârtie. Studiul calitativ a fost realizat prin focus-grupuri (medici de familie, pediatri, părinți) și interviuri cu experți din domeniu (o asistentă medicală din școală responsabilă pentru organizarea meniurilor pentru elevi, reprezentanți din partea Ministerului Educației și Culturii și Agenției Naționale pentru Sănătate Publică). Toate interviurile au avut loc online, prin intermediul platformei Google Meet. Metodele studiului: epidemiologică, sociologică, statistică, de transfer a datelor, comparativă, grafică.

Rezultate obținute: Majoritatea părinților incluși în studiu au fost femei, cu 368 (78%) din cei 472 de părinți chestionați, deoarece mamele sunt, în general, mai des responsabile de alimentația copilului. Participanții la studiu aveau o vârstă de peste 25 de ani, iar cei cu vârste cuprinse între 36 și 45 de ani reprezentau 46% din numărul total al respondenților, indicând prezența predominantă a acestui grup de părinți în populație în ceea ce privește copiii de vârstă școlară. O stratificare a participanților după mediul de trai denotă o predominanță ne semnificativă a mediului urban (57%), în comparație cu mediul rural (43%). În funcție de indicele masei corporale, majoritatea respondenților se încadra în normoponderabilitate (46,2%),